

Dokumentation av åtgärder för biologisk återställning i Tälglättån, 2023

Innehåll

Administrativa uppgifter	3
Fastighetsägare	3
Syfte	4
Bakgrund	4
Samråd.....	5
Finansiering.....	5
Biologisk återställning 2023.....	5
Redovisning av åtgärdsförslag och genomförande	5
Översiktskarta över Tälglättån.....	6
Vattendragssträckor och fotodokumentation:	7
Vattendragssträcka 1	7
Vattendragssträcka 2	8
Vattendragssträcka 3	11
Referenser.....	12

Administrativa uppgifter

Kommunens projektledare	Jens Löfgren, biolog, miljökontoret
Arbetsledning	Kenneth Ottosson, fiskekonsulent, Brännsands Fiske
Entreprenör	Andreas Fahlén, AF Entreprenad
Attmar fiskevårdsområde	Kontaktperson
Länsstyrelsen Västernorrland	David Jonsson och Fredrik Schaerström

Fastighetsägare

Vattendragssträcka	Fastighetsbeteckning	Fastighetsägare
1	Långskog 1:8	Privat
1	Östansjö 2:38	Privat
2	Långskog 1:8	Privat
2	Östansjö 2:38	Privat
2	Långskog 1:7	Privat
2	Långskog 1:5	SCA
3	Långskog 1:5	SCA
3	Östansjö 2:38	Privat
4	Långskog 1:5	SCA
4	Östansjö 2:38	Privat

Syfte

Syftet är att återskapa naturliga habitat så att vattendraget återfår en mer naturlig prägel så som det kan ha sett ut före flottledsrensning. Större block och stenar lyfts in från sidorna av vattendraget och eventuellt externt material tillförs. Stenarna läggs ut så att en jämn strömfördelning och syresättning av vattnet uppstår. Stenarna ger även en dämningseffekt vilket bromsar vattnets framfart vilket även ger upphov till lugna bakvatten och en utökad strandzon. Med tiden kommer även erosionen skapa och förändra vattendraget till de naturliga förutsättningarna. Även sidofårar kommer att öppnas upp. Förstärka befintliga lekbottnar med nytt lekgrus för att förbättra lekmöjligheter för öring.

Ta bort vandringshinder för att skapa fria vandringsvägar för fisk och andra vattenlevande organismer och därmed återskapa konnektiviteten uppströms och nedströms i vattendraget. Konnektivitet är en kvalitetsfaktor som beskriver möjligheten till spridning och fria passager för djur, växter, sediment och organiskt material i uppströms och nedströms riktning i vattendraget.

Bakgrund

Tälglättån rinner från Åmingen ner till Gryttjen. Tälglättån är ca 1 km lång. Vattendraget ingår i Ljungans huvudavrinningsområde. Tälglättsån är en egen vattenförekomst (SE690313-155536). Den ekologiska statusen är måttlig på grund av försämrade förutsättningar för ett långsiktigt fisksamhälle, försämrad konnektivitet samt förändrad hydrologisk regim och morfologiskt tillstånd. Tälglättån är strömmande, forsande och lugnflytande närmast Åmingen.

Tälglättsån är inte elfiskad sedan tidigare men det finns öring i ån. I Åmingen finns abborre, gädda, öring och ål. I Gryttjen finns abborre, gädda, öring och sik. Ålen är akut hotad enligt rödlistan. Det finns även flodpärlmussla i ån som är en starkt hotad art enligt rödlistan. Flodpärlmusslan är beroende av öring som värdfisk under musslans larvstadium för sin överlevnad. Musslan använder även öringen för att kunna transportera sig i vattendraget under larvstadiet.

Tälglättsån är utpekad som ett naturvårdsobjekt då det är så väl botaniskt som ornitologiskt intressant. Vid Åmingsån finns en intressant strandflora. Även utterförekomst. Ett utpekad naturvårdsobjekt utgör ett område med en speciell naturtyp som har stor betydelse för djur- och växtlivet men som inte är formellt skyddad. Naturvårdsobjektet i sin helhet bedöms ha ett högt naturvärde.

Liksom många andra vattendrag har Tälglättån påverkats av flottning. För att leden skulle vara så effektiv som möjligt så rätades åns meandrande partier ut, bifårar och kvillersystem lades igen, block sprängdes och större stenar schaktades ut längs med stränderna så att vattenflödet koncentrerade sig till huvudfåran. Effekterna av flottledsrensningarna blev att

livsmiljöerna för strömlevande fisk och bottenfaunan radikalt försämrades. Stånd- och övervintringsplatser försvann, strandzonerna mer eller mindre förstördes och de så viktiga bifärorna torrlades stora delar av året.

Samråd

Fältbesök med markägarna har genomförts vår/sommar 2023. Där restaureringsarbetet under året gicks igenom. Markägarna har godkänt att Sundsvalls kommun har fått utföra restaureringsarbete enligt framtagen återställningsplan. Återställningsplanen för Tälglättån har även skickats till Attmar fiskevårdsområde (FVO) där en dialog har skett löpande. Länsstyrelsen Västernorrland inventerade ån på flodpärlmussla sommaren 2022, inga flodpärlmusslor hittades då.

Finansiering

Detta projekt har finansierats av Sundsvalls kommun samt genom statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) och statligt fiskevårdsbidrag förmedlade av Länsstyrelsen Västernorrland.

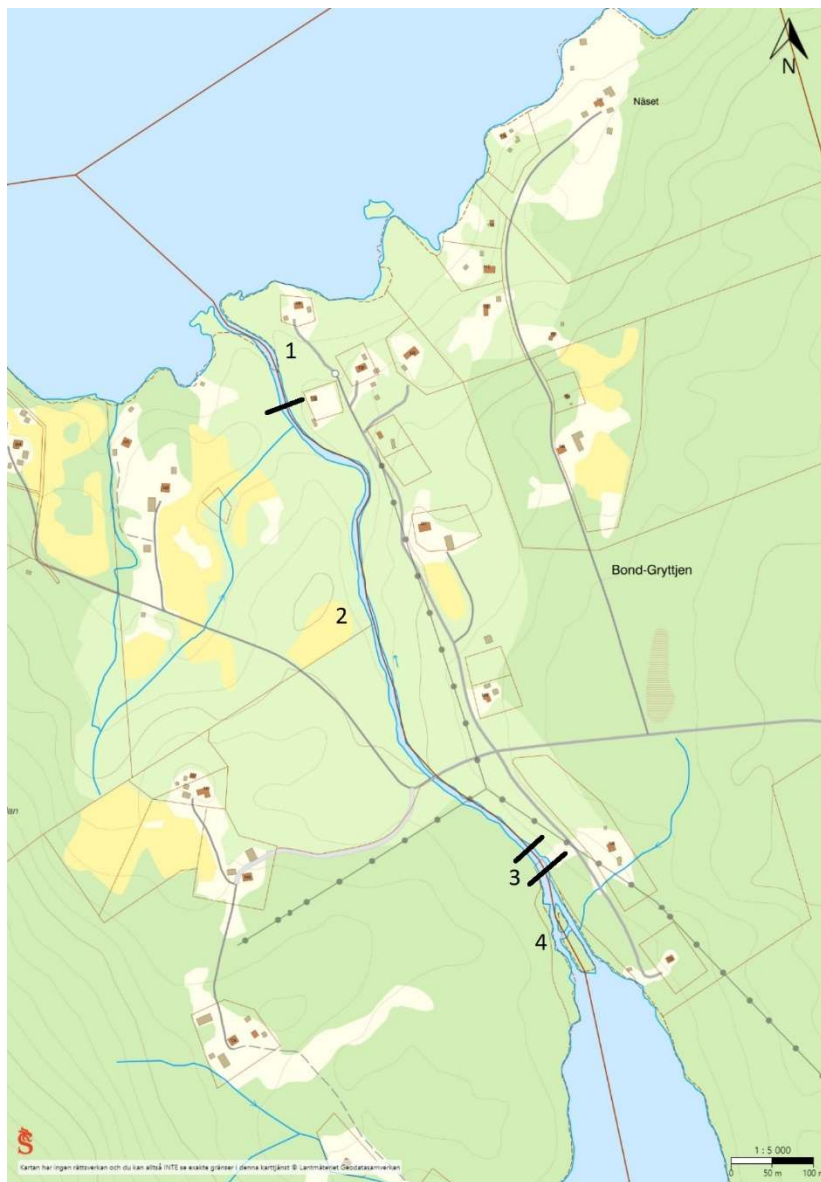
Biologisk återställning 2023

Restaureringen har skett enligt förslag till åtgärder i den biologiska återställningsplanen som finns framtagen för Tälglättån. Länsstyrelsen har utfört elfiske innan åtgärderna påbörjades. Restaureringsarbetet genomfördes 11-14 september och 4-16 oktober. Restaureringsarbetet genomfördes med grävmaskin vid medelvattenflöde. Restaureringsarbetet påbörjades längst upp på vattendragssträckan 3 och fortsatte sedan nedströms i ån. I huvudsak har sten- och block återplacerats i ån, erosionsskydd har tagits bort längs stranden, lekområden för öring återskapats, sidofårar öppnats upp och död ved tillförts vattendraget. Totalt restaurerad vattendragssträcka är ca 900 m.

Redovisning av åtgärdsförslag och genomförande

Nr	Åtgärd	Tidpunkt	Genomfört
1	Flytt och spridning av sten, block och död ved med grävmaskin. Sidofåran och svämplanet vid nuvarande damm kan öppnas upp.	2023	Klart 2023
2	Flytt och spridning av sten, block och död ved med grävmaskin. En fördämning kan tas bort. Fyra sidofårar kan öppnas upp efter ån.	2023	Klart 2023
3	Flytt och spridning av sten, block och död ved med grävmaskin. Ett kvillområde kan öppnas upp samt att sten och block kan läggas tillbaka vid sjötröskeln (får inte påverka vattennivån i Åmingen).	2023	Klart 2023

Översiktskarta över Tälglättån

Översiktskartan visar de vattendragssträckor som åtgärdsgränsats och där restaureringsarbete har genomförts, vattendragssträcka 1-3 enligt återställningsplanen för Tälglättån.

Vattendragssträckor och fotodokumentation:

Vattendragssträcka 1

Bilderna visar hur det såg ut före och efter genomförd restaurering. En strömmande vattendragssträcka som tidigare rensats på sten och block. Efter restaureringen har materialet som lagts upp efter strandkanten placerats oregelbundet längs hela åbredden.

Bilderna visar hur det såg ut före och efter genomförd restaurering. Strandzonen har breddats och skapat förutsättningar för naturlig erosion. Strandzonen är viktig för mindre vattenlevande djur och som födoplats och uppväxtområde för yngel och mindre fisk.

Bilderna visar hur det såg ut före och efter genomförd restaurering. Svämplanet har blivit större vid utloppet till Gryttjen.

Vattendragssträcka 2

Bilderna visar hur det såg ut före och efter genomförd restaurering. Längs hela forssträckan har sten och block lagts ut oregelbundet i ån för att återskapa de naturliga habitat som tidigare funnits.

Bilderna visar hur det såg ut före och efter genomförd restaurering. Sten och block har fördelats ut och svämplanet har ökat. Ån är nästan dubbelt så bred på vissa ställen.

Bilderna visar hur det såg ut före och efter genomförd restaurering. Här har större sten och block lagts i för att förbättra variationen i vattendraget och återskapa den naturliga prägel.

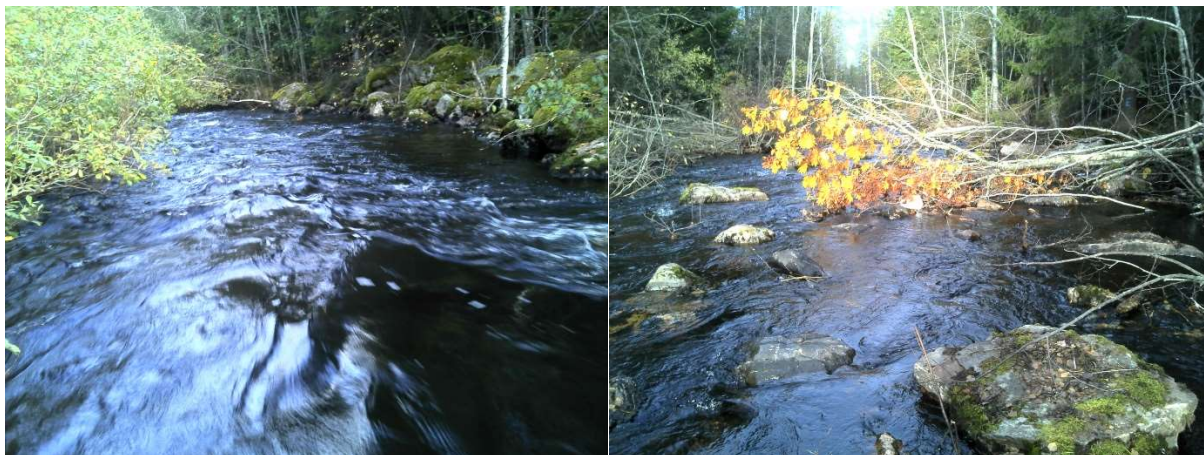

Bilderna visar hur det såg ut före och efter genomförd restaurering. I den högra bilden syns flera större block som sticker upp ovanför vattenytan. Död ved har placerats i vattnet som är så viktigt för småkryp och som gömslen för yngel- och småfisk.

Bilderna visar hur det såg ut före och efter genomförd restaurering. Ån och forsen har blivit bredare genom att sten och block lyfts ut i vattendraget.

Vattendragssträcka 3

Bilderna visar hur det såg ut före och efter genomförd restaurering ovanför bron. En strömmande och forsande vattendragssträcka har restaurerats, död ved har tillförts ån.

Bilderna visar hur det såg ut före och efter genomförd restaurering. Större block och sten har lagts i åfåran och död ved över vattnet. Svämplanet har även ökat.

Referenser

Biologisk återställningsplan för Tälglättån, Sundsvalls kommun, 2021.

Fotodokumentation från restaureringsarbetet, Brännsands Fiske, Kenneth Ottosson, 2023.